

60 JAAR VRIJE SCHOOL HERDERSEM

In 2019 wordt de Vrije Kleuter- en Basisschool in Herdersem zestig jaar oud. Een mijlpaal die gevierd moet worden! De voorbije 60 jaar heeft de school immers zijn impact gehad op ontelbare leerlingen, leerkrachten en ouders, maar evengoed op het hele dorpsleven in Herdersem.

Tijdens deze Sint-Antoniuskermis zetten we een tentoonstelling op die deze zestig jaar schoolgeschiedenis in de kijker zet. Want onderwijs in Herdersem was in 1959 iets helemaal anders dan de schoolwerking anno 2019. Deze tentoonstelling geeft aan de hand van talloze oude foto's en filmpjes, schriftjes, knutselwerkjes en verhalen een overzicht van zestig jaar schoolwerking.

DE VOORGESCHIEDENIS KINDEREN GAAN VAKER EN MEER NAAR SCHOOL

In het prille België stond vrijheid van onderwijs wel in de grondwet, maar er waren maar weinig kansen voor kinderen om naar school te gaan. 10 jaar later, in 1842, kwam er een wet die bepaalde dat er in elke gemeente voortaan een lagere school moest zijn. De kosten voor de organisatie van het onderwijs en voor de gebouwen, de school én een onderwijzerswoning waren ten laste van de gemeente. In 1843 telde België 4834 lagere scholen, maar slechts de helft bleek over behoorlijke gebouwen te beschikken.

Zeker nog niet iedereen ging naar school in die tijd. Begin 20ste eeuw gingen maar 75% van de kinderen tussen 6 en 14 jaar naar school, en vaak nog heel onregelmatig. Slechts 15% van de kinderen ging zes jaar naar school. Aalstenaar Priester Daens ontwierp in 1897 een wetsvoorstel om de leerplicht in te voeren, maar zonder resultaat. Pas in 1914 zou er een leerplicht komen, veel later dan in andere Europese landen. Vanaf dan moesten in principe alle kinderen tussen hun 6 en 12 jaar naar school gaan. Maar de Wereldoorlogen strooiden roet in de goede voornemens om alle kinderen naar school te krijgen.

Herdersem was begin 20ste eeuw goed van scholen voorzien. Op een bepaald moment waren er zelfs vier scholen: een gemeentelijke jongensschool aan de Grote Baan, de gemeentelijke meisjesschool, of 'Kouterschool' die ook een katholieke signatuur had, een school van het klooster en een pensionaat waar weeskinderen en Franssprekende pensionaatskinderen afzonderlijk school liepen en verbleven. Het was zeker geen peis en vree tussen die verschillende scholen. In 1910 schreef Priester Daens een artikel in de krant 'Het Land van Aelst' over de 'schooloorlog' in Herdersem. Over de mensen van Herdersem schreef hij als *'een kloek, verstandig, ontwikkeld Volk, vermaard door zijne Kaatsers en Rederijkers'*.

JAREN '50

DE SCHOOLSTRIJD

In de jaren '50 ontstaat er alweer heel wat politiek tumult rond de financiering van de scholen: de katholieke secundaire scholen zouden heel wat minder subsidies krijgen dan de rijkscholen. Mensen gingen betogen in Brussel: er was een heuse tweede schoolstrijd aan de gang in België. In 1958 werd de strijd beklonken in een Belgisch compromis: het schoolpact dat de subsidiëring van het vrije net regelde, de kosteloosheid van het onderwijs invoerde en de vrije schoolkeuze bevestigde.

STICHTING & VLIEGENDE START

Ook in Herdersem zal een lokale 'schoolstrijd' zorgen voor de oprichting van een nieuwe school. Eind jaren '50 waren er twee basisscholen in Herdersem: de gemeentelijke jongensschool aan de Kouterbaan en de als gemeentelijke 'aangenomen' meisjesschool op de Grote Baan. Via een overeenkomst tussen klooster en gemeente werd bepaald dat twee zusters door de gemeente werden benoemd, waarvan één bestuurster moest zijn.

In juni 1959 stopt Zuster Madeleine als directrice van de gemeentelijke meisjesschool, wegens gezondheidsredenen. Het gemeentebestuur beslist om geen zuster meer aan het hoofd van de school aan te stellen. Zo blijft er slechts één zuster, Zuster Remigia, lesgeven in de gemeentelijke meisjesschool. De geestelijke overheid van het dorp beslist daarop om actie te ondernemen.

In het klooster van Herdersem bestond reeds een kleuterschool, sinds de sluiting van het pensionaat in 1933. Er waren 3 kleuterklassen op de gelijkvloerse verdieping van het gebouw aan de straatkant. Dit gebouw werd in 1903 opgetrokken op kosten van E.H. Van Malleghem, toenmalig onderpastoor van Herdersem.

Initiatiefnemers E.H. Urbain Van Vlemmeren, pastoor te Herdersem, en E.H. Hilaire Poelvoorde, algemeen directeur van de Zusters Jozefienen te Sint-Kruis-Winkel, slaagden er in om in één zomervakantie de nog bestaande slaapzaal van het pensionaat, het verdiep boven de kleuterklassen, om te bouwen tot vier klaslokalen.

Op 1 september 1959 ging de nieuwe Maria Assumpta-school van start, onder bestuur van de Zusters Jozefienen. Vanaf het prille begin genoten niet minder dan 75 jongens en meisjes, verdeeld over drie klassen, onderwijs in deze nieuwe vrije lagere school. Op 13 september 1959 werd de school officieel ingewijd.

Zuster Tharsicia werd directrice van de nieuwe school en nam ook het vijfde, zesde, zevende en achtste studiejaar voor haar rekening. In het derde en vierde leerjaar stond Mw. Godelieve Roggeman voor de klas. Zuster Remigia nam ontslag in de gemeenteschool en werd lesgeefster in het eerste en tweede studiejaar van de

kloosterschool. De bestaande kleuterklassen bleven bestaan, onder de waakzame ogen van Zuster Godefrieda, Zuster Elisabeth en Mw. Godelieve Van der Jeught.

JAREN '60

DEMOCRATISERING VAN HET ONDERWIJS

De school van de jaren 60 blaakt van opvoedingsidealen: alle kinderen moeten kans krijgen op onderwijs en onderwijs moet hen laten openbloeien. Maar er wordt ook sterke kritiek geuit op de didactische aanpak in het onderwijs. De leerkracht moest minder autoriteitsfiguur zijn en meer de begeleider van de kinderen worden. De nieuwe ideeën stonden in heel wat boeken en tijdschriften te lezen, maar het zou nog een tijdje duren vooraleer ze in de onderwijspraktijk zouden toegepast worden.

Het werd steeds meer voelbaar dat het lager onderwijs niet meer als een doel op zich werd gezien, maar als een voorbereiding op verdere studies. In de jaren '60 gingen steeds meer kinderen naar het middelbaar onderwijs en de leerlingenaantallen van de vierde graad van de lagere school (7de en 8ste leerjaar) slonken zienderogen.

GROEI VAN DE KLOOSTERSCHOOL

In de jaren '60 kent het leerlingenaantal een grote groei. Het aantal van 75 leerlingen uit het eerste jaar groeit gedurende dit decennium aan tot 113 leerlingen. Een teken dat het onderwijs gesmaakt wordt. Ook het aantal ingerichte klassen wordt uitgebreid. De oorspronkelijke drie klassen breiden uit naar vijf klassen, bovenop de drie kleuterklassen. In 1963 start men ook met een pre-fröbelklas.

Extra klassen betekenen ook extra personeel. In deze jaren vervoegen Mw. Marie-Rose Lambrecht, Mw. Leona Moens, Mw. Adrienne Roeland, Zuster Maria en Mw. Betty Henau allen het schoolpersoneel.

In de tweede helft van de jaren '60 verandert de directie van de school enkele keren. De leiding van de school is tot 1964 in handen van Zuster Tharcisia, maar wordt dan overgenomen door Zuster Remigia. In 1967 wordt Zuster Adelheid directrice. In 1968 volgt Zuster Caritas. Zij zal directie blijven tot 1992, de eerste jaren nog met klas, vanaf 1978 ook zonder klas.

De veranderende opvoedingsidealen zijn onder andere te merken in de oprichting van het oudercomité in 1969. Hierdoor worden ook ouders, en niet alleen het onderwijzend personeel, nauw betrokken bij het opvoedingsproject van de school. Sinds deze oprichting, 50 jaar geleden, is het oudercomité een onmisbare schakel in de organisatie van vele activiteiten die op school doorgaan. Activiteiten zoals het mosselleest en het schoolfeest hebben al een decennialange traditie.

JAREN '70

EXPERIMENTEREN MET HET 'VERNIEUWD LAGER ONDERWIJS' (VLO)

In de jaren 70 kwam er steeds meer kritiek op het 'leerstofjaarklassensysteem' waarin alle leerlingen van dezelfde leeftijd dezelfde leerstof onder de knie moesten krijgen. Er gingen stemmen op om de leerlingen veel individueler te begeleiden, maar het klassysteem werd niet meteen overboord gegooid. Leerkrachten probeerden om binnen de klas te differentiëren. Het werd dus een grootschalige vernieuwing van het lager onderwijs, een beweging die het zittenblijven wilde vermijden, drempels wilden verlagen, de creativiteit wilde bevorderen en meer flexibiliteit wilde toelaten in de organisatie van het onderwijs.

De belangrijkste vernieuwingspunten waren:

- 1) Integratie tussen de lagere school en de kleuterschool
- 2) Streven naar individualisering van het onderwijs: differentiatie van doelen, inhoud en werkvormen, een school op maat van het kind.
- 3) Introductie van diagnostisch en remediërend onderwijs: er kwam een taakleerkracht
- 4) Aandacht voor de 'volledige persoonlijkheidsontplooiing'
- 5) Betrekken van ouders en buurt bij de school

In 1973 startten negen lagere scholen met een nieuw schoolsysteem het VLO: Vernieuwd Lager Onderwijs. Amper enkele jaren later, in 1977, stapte ook de Vrije School Herdersem als enige pilotschool in de streek, in dit project. Eén van de voorwaarden om te kunnen meestappen in het project was de goede werking van een oudercomité. Dat was er in Herdersem. Projecten als 'Kerstmis', 'Het Boek', 'Gezonde voeding', 'Hoera! Wij leven' en 'Het leer-bedreigde kind' stammen uit deze periode. Ook de atelierwerking wordt in deze periode opgericht, vanuit deze nieuwe pedagogische inzichten.

UITBREIDING EN GROTE BOUWPROJECTEN

Het leerlingenaantal blijft groeien: 113 leerlingen worden er 180, vijf klassen worden er acht, naast de vier kleuterklassen. De pre-fröbelklas wordt hervormd tot 'peutertuin' met Juffrouw Lieve Coppieters en mw. Hélène Van der Kelen.

En er wordt heel wat in het onderwijs geïnvesteerd, in België, maar ook in Herdersem! De late jaren 70, begin jaren 80 leken doordrongen te zijn van een geloof in het onderwijs. Nog nooit investeerde de overheid zoveel middelen in het onderwijs: in 1982 werd 6,8% van het BNP besteed aan onderwijs. In de kloosterschool werden enkele grote infrastructurele investeringen gedaan. Het gebouw tussen de binnentuin van het klooster

en de speelplaats, het huidige secretariaat en directiebureau werd in 1974 gebouwd. In 1976 werd de eetzaal verbouwd tot een eet- en feestzaal met twee klaslokalen en een keuken.

JAREN '80

HERSTRUCTURERING VAN HET ONDERWIJSLANDSCHAP

Tijdens de jaren 80 kwam de Belgische politiek weer in woelig water terecht. Regeringen werden gevormd en vielen. Staatshervormingen volgden elkaar op. Met de derde staatshervorming (1988-1989) werd de bevoegdheid voor onderwijs toegewezen aan de gemeenschappen. Vanaf dan zouden Vlaanderen en Franstalig België elk een eigen onderwijskoers varen. In Vlaanderen kwamen er drie onderwijsnetten tot stand: het officieel gesubsidieerd onderwijs (gemeentelijke en provinciale scholen), het gemeenschapsonderwijs (GO!) en het vrij gesubsidieerd onderwijs (voornamelijk katholieke scholen).

HERSTRUCTURERING VAN HET BESTUUR

Sinds de oprichting van de school was het bestuur steeds in handen van een 'schoolcomité', waar vooral de zusters de touwtjes in handen hadden. In 1987 verandert de inrichtende macht, het bestuur van de school. De school wordt hervormd tot 'VZW Vrije School Herdersem', met Paul Jansegers als eerste voorzitter van het schoolbestuur. De school sluit zich aan bij het net van het vrij gesubsidieerd onderwijs.

VERDERZETTING VAN DE PEDAGOGISCHE VERNIEUWINGEN

Het VLO-project, dat in Herdersem startte in 1977, loopt gedurende de eerste helft van de jaren '80 gewoon door. De pedagogische vernieuwing die startte in de jaren '70 zijn pas echt in de jaren '80 te merken. Dit is de periode dat de atelier-werking ook helemaal op stroomsnelheid komt. Elke oud-leerling herinnert zich ongetwijfeld nog wel de verschillende ateliers als koken, naaien, spelen met taal, haken, breien, decoratie, schaken, toveren, lichaamsexpressie, muziek beluisteren, leeskring, boetsen, natuurexploratie...

NOG NIEUWIGHEDEN

De jaren '80 had nog enkele nieuwigheden in petto. In 1987 werd een turnzaal bijgebouwd. De turnlessen konden vanaf nu doorgaan in een polyvalente turnzaal, voorzien van al het nodige materiaal. Tegelijk kwam er ook een nieuw sanitair blok.

Ook het oudercomité zat niet stil. Zij zorgden ook voor de financiering van enkele nieuwigheden zoals de fietsenrekken (in 1985) en een gloednieuwe zandbak (in 1987).

JAREN '90

ONDERWIJSDEELNAME EN -KWALITEIT ALS RECHT

In 1989 wordt het kinderrechtenverdrag aangenomen door de Verenigde Naties. In 1991 wordt het geratificeerd door België. In het kinderrechtenverdrag staat duidelijk dat elk kind recht heeft op onderwijs. Dat betekent dat basisonderwijs voor ieder kind gratis beschikbaar moet zijn. De overheid moet er bovendien voor zorgen dat het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind. Uiteraard in overeenstemming met zijn of haar leerniveau. Dat geldt dus ook voor 'zorgleerlingen'. Bijvoorbeeld kinderen met een handicap, dyslexie, gedragsproblemen of kinderen die geen verblijfsvergunning hebben. Het onderwijs moet aansluiten bij de belevingswereld en het leerniveau van ieder kind. De kwaliteit van onderwijzers en leerkrachten dient hoog te zijn en er moet aandacht zijn voor voldoende uitdagend lesmateriaal en leermethodes. Vroegtijdige schooluitval moet voorkomen worden. Ook moet de manier waarop op school de discipline wordt gehandhaafd, met respect zijn voor de kinderrechten en de menselijke waardigheid.

Tijdens de jaren '90 profileert de overheid zich sterk als kwaliteitsbewaker van het onderwijs. In 1997 komt er een 'decreet basisonderwijs' dat de basisprincipes van het onderwijs bepaalt. Ook de eindtermen komen tot stand als normen voor kennis, inzicht, onderwijsattitudes en vaardigheden die wenselijk worden geacht voor de meerderheid van de leerlingen. Waar in andere Europese landen vaak centrale examens zijn aan het einde van de lagere school, komen die er in Vlaanderen niet.

TIJD VOOR EEN UPDATE

Intensief gebruik van de lokalen zorgt er voor dat schoolgebouwen geregeld nood hebben aan vernieuwing. Tegen de jaren '90 hebben zeker de oudste gebouwen aan de straatkant nood aan een update. Daarom gaan in 1998 structurele renovaties door aan de klaslokalen. Tegelijkertijd wordt een computerklas ingericht, de 21ste eeuw staat immers voor de deur en computervaardigheden worden toegevoegd aan het takenpakket van de school.

Eind augustus 1992 gaat Zuster Caritas met pensioen en wordt Mw. Danielle Singelyn vanaf 1 september 1992 directeur van de school.

EXTRA ACTIVITEITEN

Dat het leven op school zich niet enkel beperkt tot lessen in de klas blijkt uit alle extra activiteiten in deze periode. In dit decennium wordt gestart met bos- en zeeklassen, de musicals en het OkidO-koor. Vanaf januari 1996 wordt met de ganse school

Antoniuskermis gevierd met een heuse pensenkermis. Allemaal activiteiten waarbij scholieren, naast hun kennis, ook hun vaardigheden kunnen oefenen en hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen.

JAREN '00

PARTICIPATIE IS HET TOVERWOORD

Aan het begin van het tweede millennium moet men constateren dat ondanks alle stappen die er de vorige eeuw gezet werden om alle kinderen gelijke kansen te geven, er nog heel wat kinderen in armoede opgroeien. Het onderwijs wordt beschouwd als de belangrijkste hefboom in de strijd tegen die armoede. Men wil daarom alle nog bestaande financiële drempels wegwerken. In 2007 wordt de maximumfactuur ingevoerd in het basisonderwijs.

In de jaren 2000 is 'participatie' een toverwoord. In 2004 komt er een participatiedecreet dat voorziet in de oprichting van raden waarin leerlingen, ouders en anderen een stem hebben om het beleid van de school mee vorm te geven. In het secundair onderwijs wordt de oprichting van een leerlingenraad verplicht, in het basisonderwijs niet, al laten heel wat scholen zich hierdoor wel inspireren.

Op 1 januari 2002 wordt Mr. Wouter Vandewalle deeltijds directeur in samenwerking met mevrouw Danielle. Vanaf 1 september 2005 wordt hij voltijds directeur.

Ouders worden een steeds belangrijker partner op school. Ze verenigen zich al veel langer in oudercomités, maar in de jaren 2000 worden ze nog meer gezien als essentiële schakel voor het welslagen en welbevinden van de kinderen op school.

NIEUWE UITDAGINGEN: SCHAALVERGROTINGEN, DIGITALISATIE...

Scholen krijgen heel wat nieuwe uitdagingen: ze moeten mee kunnen op het vlak van ICT, personeelsbeleid, ... Schoolvergroting wordt een belangrijk optie als lagere en kleuterscholen zich vanaf 2004-2005 meer en meer verenigen in scholengemeenschappen. In 2005 stapte de Vrije Basisschool Herdersem samen met enkele Aalsterse vrije basisscholen in de scholengemeenschap Unika, wat staat voor Unie van Katholieke Scholen Aalst.

De schaalvergroting komt er ook fysiek. Opnieuw wordt er bijgebouwd. In 2009 wordt de school nog eens uitgebreid met vier klaslokalen. Digitalisatie en ICT worden ondertussen helemaal meegenomen in elke vernieuwing.

JAREN '10

OMGAAN MET DIVERSITEIT

De samenleving wordt steeds diverser en scholen zoeken manieren om hiermee om te gaan en de diversiteit op het vlak van culturele achtergrond, talenkennis, talenten en mogelijkheden van de leerlingen op een goede manier te benutten en in te zetten.

Om een halt toe te roepen aan het groeiend aantal kinderen dat in het buitengewoon onderwijs belandt, komt in 2015 het 'M-decreet'. 'M' staat voor 'Maatregelen voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften'. Als een kind niet mee kan op school dan is de belangrijkste vraag: wat heeft dit kind nodig om te leren? Via aanpassingen en een doorgedreven zorgbeleid kunnen meer kinderen een plek vinden in het gewoon onderwijs.

In 2018 brengt het Katholiek Onderwijs een nieuw leerplan uit onder de naam ZILL: 'Zin in leren! Zin in leven!'. Vanuit de christelijke traditie wil men werken aan kwalitatief pluralisme om zo kinderen met alle achtergronden een veilige en kwalitatieve plek te geven op school.

DE SCHOOL WORDT EEN (GROENE) CAMPUS

De laatste jaren breekt Vrije School Herdersem uit haar muren. In 2014 wordt Huis 69 in gebruik genomen. De school bevindt zich dus niet alleen meer op het adres Alfons De Cockstraat 10a, waar het altijd geweest is, maar vanaf dan ook aan de overkant van de straat, huisnummer 69. Met het vertrek van pastoor E.H. Ghijsels staat de oude pastorie van Herdersem leeg. Vrije School Herdersem trekt vanaf 2017 de leegstaande gebouwen in en is vanaf dat moment ook (gedeeltelijk) terug te vinden op de Grote Baan 202. De school evolueert daarmee van één schoolgebouw naar drie Herdersemse schoolcampussen.

Om de leefwereld van de schoolgaande kinderen te verruimen en te verbeteren, werden in 2018 ook alle speelplaatsen aangepakt. Ze kregen een grondige renovatie en er werd volop ingezet op vergroening.

EEN NIEUW HOOFDSTUK, EEN MOOIE TOEKOMST

De vzw krijgt in deze jaren een nieuwe voorzitter. Chris Parmentier wordt vanaf september 2010 voorzitter van het schoolbestuur. Op 1 september 2017 wordt Mw. Els Hutsebaut directeur van de school.

Sinds 2017 hoort Vrije School Herdersem bij vzw Inigo, Ignatiaanse Scholen. Ze is ontstaan vanuit een gemeenschappelijke visie op onderwijs, gestoeld op de Ignatiaanse pedagogie. Momenteel telt de Vrije School Herdersem 380 leerlingen. Dagelijks zetten zich

meer dan 30 leerkrachten, ondersteunend personeel en vrijwilligers in voor de organisatie, waar inspraak troef is. Met 7 kleuterklassen en 12 lagere klassen vormen we een echte thuis voor de jeugd van de regio.

COLOFON

FOTO'S EN TENTOONGESTELDE OBJECTEN

Veel dank aan de hele schoolgemeenschap, leerkrachten, ondersteunend personeel, vrijwilligers, leerlingen en oud-leerlingen, alle Herdersemse inwoners en verenigingen die hebben meegewerkt aan de jubileumviering van onze school of materiaal hebben ontleend voor deze tentoonstelling.

TEKSTEN

- Miet Timmers
- Vrije Basisschool Herdersem
- Heemkundige Kring De Faluintjes

De **Vrije School Herdersem** (VSH) is een eigentijdse christelijke school en open gemeenschap die staat voor kindvriendelijkheid, kwaliteit en creativiteit. De VSH heeft als voornaamste doelstelling maximale ontplooiingskansen te bieden aan alle kinderen om verstandelijke, lichamelijke, emotionele, en spirituele vaardigheden te ontwikkelen. Daarvoor worden de kinderen gestuurd vanuit een grote geborgenheid naar een eigen betrokkenheid.

www.vsherdersem.be

Heemkundige Kring De Faluintjes heeft zich tot doel gesteld de studie, de inventarisatie, het behoud en de bescherming van het cultuurpatrimonium van de Faluintjesstreek te bevorderen, en dit door het inrichten van voordrachten, tentoonstellingen, andere activiteiten en acties, de publicatie van een tijdschrift, gelegenheidspublicaties, etc. ...

www.defaluintjes.be

MET ONDERSTEUNING VAN

- Erfgoedcel Denderland
- Vlaamse Gemeenschap